

De verhouding ACV-ABVV in de jaren 1970-1985

door Jef HOUTHUYS,

Oud-voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond.

★

Inleiding.

Ik was voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond van 1 januari 1969 tot 31 juli 1987. De periode 1970-1985 stemt dus bijna overeen met deze van mijn voorzitterschap. Ik meen te mogen zeggen dat ik niet alleen een bevoorrechte getuige van de gebeurtenissen tijdens deze periode was, maar ook actief aan hun ontstaan en ontwikkeling heb deelgenomen.

Vele outsiders en sommige insiders beweren en getuigen dat ik maar weinig inspanningen heb geleverd om, wat men het « gemeenschappelijk vakbondsfront » is gaan noemen, te bevorderen, te verstevigen en te bestendigen. Het is juist dat ik zelf die uitdrukking nooit heb gebruikt en ze nooit heb willen erkennen. De Belgische vakbeweging heeft nooit, in haar geschiedenis, een bestendig, gestructureerd « vakbondsfront » gekend. Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog weigerde het ABVV een georganiseerde vorm van samenwerking. Enkel de « opsorping van het ACV », alleen de « eenheidsvakbeweging » of, zoals Georges Debunne het noemde « een huwelijk tussen ABVV en ACV » stelden en stellen nog de socialisten voorop. Zoals Maurits Standaert het optekende in « Mijn Getuigenis »: « Zijn de verhoudingen met het ABVV altijd moeilijk geweest en ze zullen het wel blijven » (1). Socialisten willen enkel maar een « monopolie-positie » bereiken. In een pluralistisch syndicalisme blijven de vakverbonden — ondanks een oprechte wil tot samenwerken — concurrenten van elkaar.

In mijn bijdrage tot het dertigjarig bestaan van « Res Publica » poog ik een objectieve, haast wetenschappelijke analyse te benaderen. Men kan

(1) M. STANDAERT, *Een getuigenis van Jef Houthuys : alleen optimisten zullen overleven*. Gent, 1987.

echter ook vrezen dat de geëngageerde militant, die ik ben, daar nooit ten volle in slaagt. Om de gekleurde van mijn betoog enigszins wat te temperen, heb ik een beroep gedaan op de Studiedienst van het ACV (2).

I. Een stuk vooraf aan de jaren zeventig.

In België is de geschiedenis van de vakbeweging te vergelijken met die in heel wat West-Europese landen, waar een meervoudige vakbeweging tot stand kwam, onder druk van de omstandigheden, hoofdzakelijk van de brutaliteit van het marxistisch socialisme. Dit in tegenstelling met de Britse, Amerikaanse en Scandinafse vakbeweging, waar men die scherpe ideologische tegenstelling niet kende.

Ter gelegenheid van de viering van « 100 jaar christelijk syndicalisme in België (3), werd in alle klaarheid het georganiseerd arbeidersverzet in de 19^e eeuw in herinnering gebracht. De eerste, oorspronkelijk neutrale, maar in feite christelijk geïnspireerde arbeidersverenigingen, werden door de eerste Marxistische Internationale genoyauteerd en kwamen aldus in het politieke socialistische vaarwater terecht. Gelovige arbeiders konden toen geen vrede nemen met de theorie en praktijk van de klassenstrijd, met de bewering dat godsdienst voor het volk opium en eigendom diefstal was. Dit leidde tot de oprichting, in 1886, van de « Anti-socialistische Katoenbewerkerbond, te Gent.

De Pauselijke encycliciek « Rerum Novarum » in 1891, zou niet enkel het verenigingsrecht verkondigen, maar ook de doorbraak van een « christelijke sociale leer » inluiden.

De politieke bedoelingen van de socialistische vakbeweging worden voldoende bewezen door het feit dat, vanaf 1898, de socialistische vakbeweging de « Syndicale Commissie » van de BWP (Belgische Werkliedenpartij) was en het bleef tot... 1937!

De Christelijke Vakbeweging moest dus tegelijk op verschillende fronten vechten. De belangrijkste strijd beoogde de ontvoogding van de arbeiders: welvaart, welzijn en erkenning. Maar tegelijk was daar de strijd tegen alle vormen van paternalisme: belering, onderdanigheid en liefdadigheid. En, tenslotte, was er de harde strijd tegen het onverdraagzaam socialisme, dat tussen de twee wereldoorlogen, de slagzin « Rood of geen brood » in de praktijk omzette. De broodroof tegen christelijk gesyndiceerden werd toegepast om het socialistisch monopolie in de ondernemingen te verwerven... of te behouden.

(2) Het beste van deze bijdrage dank ik dan ook aan Chris Serroyen. Voor de taalzuiverheid van de tekst zorgde Rik Blancke.

(3) ACV, *100 jaar Christelijk Syndicalisme in België*. Brussel, 1986.

Waar de Christelijke Vakbeweging, tot na de eerste wereldoorlog, traag en moeizaam groeide, namen haar invloed en ontwikkeling, ondanks de economische crisis en de tegenkanting, gestadig toe. Redenen daartoe waren : de bewuste vorming, het dienstbetoon en de degelijke plaatselijke organisatie en werking.

We'licht volstaat deze kortgeschetste vooroorlogse schets, om te begrijpen dat de tegenstellingen en conflicten tussen socialistische en christelijke georganiseerden zeer scherp waren.

Men mag ook niet vergeten, dat de anti-kerkelijke ingesteldheid van de socialisten, met alle pesterijen vandien, de « anti-houding » van leiders en militanten van de Christelijke Vakbeweging nog verscherpte. En toch werd deze « anti-houding » doorkruist door een stevige positieve ingesteldheid. De reden daarvan en haar grondmotief lagen, onbetwistbaar, in de christelijke inspiratie van het Evangelie : naastenliefde, samenwerking, vrede en rechtvaardigheid. De radicale verwerping van de klassenstrijd is daarvan een sprekend bewijs. Maar er was ook de dagelijkse ondervinding en praktijk op het vlak van de ondernemingen, « aan de basis », zoals men zegt. Ook daar dienden alle krachten gebundeld te worden in de strijd om betere arbeidsvoorwaarden, bescherming en erkenning. Vandaar de solidariteit bij conflicten, vanwaar zij ook uitgelokt werden : stakingen breken was onaanvaardbaar, behalve toen de socialisten duidelijk decreteerden dat het om politieke acties ging.

Het was duidelijk : levensbeschouwend, ideologisch en in de actiemiddelen, zaten de syndicale organisaties op een totaal verschillende golfengte.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft het ACV zich, in alle stilte, op de na-oorlogse periode voorbereid. Ook de werkgevers wensten een heel andere ingesteldheid dan vóór de oorlog. Het werd duidelijker : de vakbeweging werd als « geldige gesprekspartner » erkend ; België mocht niet langer het « land van de lage lonen » blijven en de veralgemening van de « Sociale Zekerheid » was welkom.

Men kan gerust beweren dat het echte vrije syndicalisme in ons land zich s'echts vanaf 1945 kon ontplooien.

Ondanks de vertrouwelijke dialogen, tijdens de oorlogsjaren, tussen het « gekende trio » Bekaert - Major - Cool, stevende men in het ABVV — onder Communistische invloed en druk — toch af op de mogelijkheid van een « eenheidsorganisatie ». Dit werd door het ACV radicaal afgewezen ! Het ACV was wel gewonnen voor een « samenwerkingsstructuur », die echter even radicaal door het ABVV werd afgewezen. Duidelijk was echter dat, korte tijd nadien, de socialistische vakbond met man en macht diende op te treden tegen een ovrheersende communistische invloed en hem ook volledig afwees.

Intussen stelde men, in beide vakverbonden (ACV en ABVV) een snelle groei van de ledencijfers vast, in het ACV sneller dan in het ABVV. Einde 1966 telde het ACV 872.245 leden en had het ABVV er beslist 100.000 minder. In 1930 had het ACV maar 213.100 leden en de socialistische vakbond pronkte met 458.000 aangeslotenen! Het aantal bij een vakbond aangesloten leden, wat men de syndicalisatiegraad noemt, steeg ook gestadig van 35 % in 1930 tot 65 % in 1966.

Deze wijziging in de verhoudingen is belangrijk, wil men concrete vragen beantwoorden en beoordelen, zowel in verband met het syndicaal pluralisme als met de gewijzigde verhoudingen tussen de twee grote vakverbonden.

Ondanks het feit dat de arbeiders zelf in grote meerderheid en in alle vrijheid hun vertrouwen aan het meervoudig syndicalisme schonken en dat, in weerwil van het bestaan van een « eenheidsstructuur », de arbeidsvoorwaarden in ons land tot één van de besten ter wereld werden erkend, bleven de principiële verschillen in doctrine en in de praktijk toch voortleven (4).

Het is echter, voor deze studie van belang te weten dat, samen met de groei van het ACV en de evenwichtsverhouding die, hierdoor, ontstond tussen ACV en ABVV, ook de mogelijkheden tot samen overleggen en de kansen tot samen optreden en samen ageren, sterk toenamen.

Het klimaat verbeterde ook door het feit dat, binnen het Belgisch socialisme, de strakke ideologie van marxisme en klassenstrijd, samen met de virulente anti-godsdienstigheid afnamen. Ook de ondervinding in het syndicaal socialistische kamp die men opdeed na een aantal « politieke stakingen » speelde een belangrijke rol. De syndicale inzet ten tijde van de koningskwestie in 1950 en, meer nog, de « staking van de eeuw », onder leiding van André Renard ontketend tegen de Eenheidswet, einde 1960, begin 1961 — die trouwens op een totale mislukking uitdraaide — werden door de arbeiders maar matig geapprecieerd en hebben bij velen onder hen kwaad bloed gezet. Arbeiders houden liever van een scheiding tussen politiek en syndicalisme. Hierdoor heeft het ACV niet alleen veel leden, maar ook heel wat invloed gewonnen, ... zoals later nog zou blijken.

Al die gebeurtenissen — en de lessen die men eruit kan halen — hebben van 1961 af, geleid tot wat men, — vaak al te gemakkelijk — het « gemeenschappelijk syndicaal front » is gaan noemen.

Het is wel juist dat men zich hoe langer hoe meer, als twee gelijke partners is gaan opstellen, met alle nodige aandacht, op problemen als

(4) ACV, *Wezen en Streven*, 1951; ACV, *Het ACV, verantwoordelijk voor de toekomst*, 1969; R. VANDEPUTTE, *De harde strijd, Van Eylenbosch tot Cool*. In: *Het Volk*, 1988.

de onderneming, de loon- en arbeidsvoorwaarden, de Sociale Zekerheid, de economische expansie en de Europese Economische Gemeenschap. Ook van werkgeverszijde huldigde men een « overleg-economie », een vernieuwde patronale opstelling, die echter niets van haar dynamisme en strijdbaarheid had verloren.

Daaruit groeiden grote verwezenlijkingen, zoals de Sociale Zekerheid, de inspraak-wetgeving van 1948, het statuut van de syndicale delegaties (1947), het protocol ter bevordering van de productiviteit (1954), de opeenvolgende programmatie- of interprofessionele akkoorden vanaf 1960 tot 1975, de vijfdagenweek in 1955, e.a.

Het is op die, hoger beschreven achtergrond, dat ons land, samen met andere Europese landen, de « golden sixties » intuïmelde, zonder scherpe tegenstellingen. De materiële welvaart kende toen ongekende hoogten. Alles was mogelijk — soms tot het gekste toe — door de economische oververhitting. Een onzichtbaar gevaar was de sluipende inflatie; de volledige tewerkstelling met de toevoer van duizenden gastarbeiders, sloeg om naar een stilaan stijgende werkloosheid. Wij hadden, toen, geen oog voor de weerslag van de ontwikkeling van de nieuwe technologieën in de Verenigde Staten en Japan.

In ons land werd meer tijd besteed aan de door A. Renard ontketende communautaire tegenstellingen, die ook de interne syndicale tegenstellingen zouden aanwakkeren.

Onvermijdelijk onderging onze jeugd en jeugdbeweging de weerslag van de woelingen van 1968 in Frankrijk. Zij hadden ook invloed op het syndicalisme. De vakbeweging zat mede in de draaimolen van de maatschappelijke evoluties, als deelgenoot en medespeler. Dit noopte ons zowel tot een grotere verantwoordelijkheidszin als tot meer deemoedige bescheidenheid.

II. De jaren zeventig : in vele opzichten een keerpunt.

In 1969 kende de top van de vakbeweging een vernieuwing : Georges Debunne had reeds een jaar voordien Louis Major opgevolgd als Algemeen Secretaris van het ABVV en Jef Houthuys nam, als opvolger van Gust Cool, het roer van het ACV over.

Persoonlijke verhoudingen zijn belangrijk, niet alleen tussen de twee topleiders in de vakverbonden, maar ook in de Beroepscentrales en de Gewestelijke Verbonden. Er zijn de rabiate papenvreters ; er zijn er die geen socialist kunnen zien noch rieken ; er zijn de gemodereerde leiders, die zelfs als goede vrienden met elkaar kunnen omgaan. Ook naargelang de machtsverhoudingen, zijn er met ongehoorde pretenties, sukkelaars die niet « aan de bak komen » en realisten.

Maar in België worden de onderlinge syndicale relaties gekenmerkt door een stevige dosis pragmatisme.

Aangezien zowel ACV als ABVV nationale organisaties zijn en het willen blijven, bestaan er intern en in de onderlinge verhoudingen heel wat schakeringen. De Vlamingen voelen zich sterk binnen het ACV en de Vlaamse ABVV-ers voelen zich, ondanks gelijke ledencijfers, eerder onder de druk van de luider sprekende Walen. In het ACV zijn de Walen erg in de minderheid, zij vertegenwoordigen 1/4 van de ledencijfers. Maar door die minderheidspositie zijn zij geneigd om in Wallonië samen met de socialisten op te trekken. Zo moet het, menen zij al is de liefde alles behalve groot en pogen zij in hun verklaringen en acties « de anderen » de loef af te steken. Vertrappelen kan men de CSC-ers in geen geval, omdat zij steeds op hun grote vlaamse broer kunnen rekenen.

*
* *

In 1951 las men in het Activiteitsverslag van het ABVV: « Nu de strijd tegen de Christelijke vakbonden is verscherpt, wordt een persdienst onmisbaar » (5).

Maar, in 1971 daarentegen, lezen we in de resoluties van het ABVV-Congres:

« De vastlegging — met het ACV — en met het perspectief de eenheid te betrachten — van programma's en gemeenschappelijke actiedoelstellingen, rechtstreeks verbonden aan onze prioritaire doelstellingen en met als doel de structuren van de maatschappij om te vormen ».

« De uitwerking — met het ACV — van een gemeenschappelijk programma, dat als bedoeling heeft de politieke groepering van de progressieven met het oog op de verwezenlijking van een politieke meerderheid, die representatief is voor de werknemers, te versnellen » (6).

Als men aandachtig deze resoluties leest, klinken drie hoofdtonen door. Ten eerste: men kan niets zonder het ACV, al blijft de « eenheidsstructuur », de opgave. Ten tweede: het einde van de « golden sixties » is in zicht. De vrije markt is er niet in geslaagd de volledige tewerkstelling te verwezenlijken en bijgevolg moet de Staat, d.w.z. « het openbaar industrieel initiatief » die rol overnemen. En, ten derde, moet men vaststellen hoe sterk de socialistische vakbondsleiders met « de politiek » verbonden bleven. De politieke oproep van Collard willen zij mede, langs syndicale weg, kracht bijzetten. Nooit in het verleden is het ACV in die val getrapt, en ook ditmaal zal het niet gebeuren.

(5) Geciteerd door Joseph Verhoeven in: *CSC, qui es-tu ?* Brussel, 1976.

(6) ABVV, Doctrinair congres, 29, 30 en 31 januari 1971.

Daartegenover staan de resoluties, genomen in 1968 op het ACV-Congres onder het motto « Het ACV, verantwoordelijk voor de toekomst ». Wij lezen over « de eenheid van programma en van actie in « welbepaalde » activiteiten en voor een « welbepaalde » duur ». En verder: « Dit moet echter gebeuren in klaarheid en wederzijds respect ». Het ACV nodigde ook het ABVV uit « tot een ernstig dialoog over meer fundamentele problemen » (7).

In mijn eerste activiteitsverslag over de periode 1970-1972, schreef ik :

« Wij mogen na vier jaar (sinds 1968) getuigen dat wij, met het ABVV in deze richting gestreefd hebben. Als wij ons beperken tot de Confederatie, wensen wij uitdrukkelijk te vermelden het regelmatig overleg — met wisselend succes — over alle problemen, die behandeld werden in de « Economische en Sociale Conferentie », de « Interprofessionele Sociale Programmatie » en de grote « Consultatieve » raden. Wij vermelden ook nog de vergaderingen op het niveau van de beide secretariaten ACV-ABVV, de nieuwe vorm van samenwerking via speciale werkgroepen op het niveau van de studiediensten... (8).

Ondanks deze periode van groeiende inflatie en stijgende werkloosheid en van talrijke conflicten in bedrijven en ondernemingen, werd toch een interprofessioneel akkoord afgesloten, nog steeds steunende op... een gunstige economische conjunctuur.

En, ondanks gevoerde acties en sussende besprekingen met het ABVV, won het ACV de sociale verkiezingen van 1971.

* *

Een moeilijk onderwerp, dat vroeger reeds opdook, en jaren lang geen oplossing kreeg, was dat van de « medezeggenschap ».

Samen met de KWB had het ACV stelling gekozen voor een hervorming van de Naamloze Vennootschap (NV) om, behalve informatie en controle, ook medezeggenschap bij het nemen van grote beslissingen in de onderneming, evenals overleg op de werkpost, te verwerven.

Op alle mogelijke manieren heeft het ACV gepoogd hierover met het ABVV een overeenstemming te bereiken. Nooit is dat gelukt! Door zijn ingewortelde anti-kapitalistische houding en zijn vrees voor het sluiten van een « compromis », kwam het ABVV nooit verder dan de zogenaamde « arbeiderscontrole » en niets meer. Toen later, in de Europese vakbeweging, de quasi-totaliteit van de bonden het ontwerp

(7) Zie : ACV, *Verantwoordelijk voor de toekomst*, 1968.

(8) XXVste ACV-Congres, *De bedrijvigheid van het ACV, 1970-1972*.

« Vredeling » i.v.m. een Europese NV steunde, bleef het ABVV alleen en onwrikbaar terzijde staan.

*
* *

De blijvende discussie over het te voeren gezinsbeleid is nog een bewijs van het feit dat, onder de talrijke pogingen en ook successen inzake samenwerking, van ondernemingsvlak over de sectoren heen tot het nationale, de eigen identiteit niet verloren ging. Het ABVV wilde hoofdzakelijk geld voor kinderkribben, terwijl het ACV de kinderbijslagen wilde verhogen en de diensten voor gezinshulp wenste te ondersteunen. Inzake Sociale Zekerheid kon wel redelijk snel overeenstemming bereikt worden over de werkloosheidsvergoeding en de pensioenen... maar niet over de kinderbijslagen. Daar kon men de reserves — ingevolge het dalend geboortecijfer — voor iets anders gebruiken!

••

Zonder twijfel heeft, in de nog redelijk gunstige economische toestand tijdens de eerste helft der jaren zeventig, de goede verhouding tussen ACV-ABVV en ook ACLVB bijgedragen tot de successen van het interprofessioneel overleg: met name de vier CAO's van 7 februari 1969, 15 juni 1971, 6 april 1973 en 10 februari 1975.

In 1969 werd voor het eerst een gemeenschappelijke eisenbundel ingediend. Ik schreef daarover het volgende in 1974: « Voor ons is dit meer dan een louter feitelijk samengaan; het is ook de uitdrukking van een gewettigd verlangen en van een echte waarborg voor de Belgische arbeiders. Wij willen in die richting verdergaan: de eenheid van actie verruimen en verdiepen » (9).

Maar meer dan samen overleggen, proberen samen een eisenbundel op te stellen, niet te beslissen zonder gemeenschappelijk standpunt werd het nooit. Nooit kwam men tot een gestructureerd overleg. Integendeel!

*
* *

Ongetwijfeld hebben, tijdens de hele periode 1970-1985, de politieke kleur van de regeringen en de gemaakte regeringscoalities de verhoudingen ACV-ABVV sterk beïnvloed.

Wij moeten eerst onderstrepen dat de jaren 1970-1980 geen model stonden voor regeringsstabiliteit, al zou die, omwille van de omkantelende

(9) J. HOUTHUYS, Vakbeweging en politiek of de kunst « op eieren te lopen ». In: *De gids op maatschappelijk gebied*, 1974, nr. 3, blz. 183-186.

conjunctuur wel nodig geweest zijn. Maar ja...! Zowel politiek als syndicaal is het gemakkelijker te werken in periodes van hoog- dan van laagconjunctuur!

De jaren 1974-1975 waren voor de wereldeconomie, en dus ook voor de Belgische, jaren van verval, wanorde, inflatie, werkloosheid, technologische en structurele omwentelingen. In België waren het « de gekke jaren »! De economische oververhitting heerste nog volop en maakte het, bijvoorbeeld, mogelijk dat, in 1974, met een inflatie van 16 % de lonen — bijna zonder slag of stoot — met 25 % stegen! Andere landen hadden de ommekeer zien aankomen en reeds beperkende maatregelen genomen. Bij ons werd er veel over gesproken, maar maatregelen kwamen er niet!

In 1975 verdwenen de socialisten uit de regering. Met hen was het duidelijk: van een stevige aanpak kon geen sprake zijn. Dat zou ook blijken in de dramatische aanvang der jaren tachtig.

Het ACV-activiteitsverslag van de jaren 1972-1975, handelt nog nergens over de spanningen tussen ACV en ABVV. Maar het ACV voelde de crisis aankomen en poogde, in de interprofessionele akkoorden van 1973 en 1975 en door tussenkomsten bij de regeringen, vooral de zwakste groepen in onze maatschappij te beveiligen. In België begon, in 1975, de economische crisis zwaar door te wegen. De regering Tindemans — zonder socialisten — verkondigde een herstelprogramma, waarin voor de werknemers ook moeilijk te aanvaarden beperkingen zaten: een vermindering van de bijdragevoeten van de RSZ, vooral inzake kinderbijslag en ook, door ingrepen op de koppeling index-lonen, ernstige loon- en weddebeperkingen. Het begon ook met de werkgevers mis te lopen. De vraag tot invoering van een « brugpensioen, om de jeugdwerkloosheid te milderen, kreeg vanwege de werkgevers een brutaal « neen » ... en de regering zag zich wel verplicht de rol van de « sociale gesprekpartners » over te nemen. Het ACV kon wel zijn goedkeuring hechten aan beperkende maatregelen, maar niet en in geen geval aan bepaalde harde regeringsmaatregelen in de Sociale Zekerheid.

Bij het ABVV luidde de stormklok. Alles was uit den boze en van enige beperking was geen sprake! Zo kwamen de twee vakverbonden tot verdeelde adviezen en standpunten. Er was nog wel een gezamenlijke persconferentie moge'lijk en een symbolische werkonderbreking van één uur, op 23 december 1975. Maar de manifestatie op 13 maart 1976 werd door het ABVV alleen georganiseerd. Het ACV riep een « brede confrontatievergadering » samen, omdat het nuttiger bleek te onderhandelen, volgens het ACV, dan te staken en te manifesteren.

Over die periode schreef Prof. Vandeputte: « Op de leidende figuren uit de politieke en sociale sector oefende de negatieve evolutie

van de economie en van de groeiende werkloosheid een niet geringe invloed uit. Zij werden zich ervan bewust dat men gedurende de vorige jaren te vlug en te hevig van stapel was gelopen en dat voortaan in menig opzicht op de voorwaartse sociale beweging een rem moest worden gezet... (10).

De syndicale leiders geraakten in moeilijkheden : zij werden door hun achterban opgejaagd naar nieuwe veroveringen, maar in het licht van de economische gegevens, bleek dat lichtzinnig en gevaarlijk.

Iedereen, de regering, het VBO en ook de vakbonden verdedigden het standpunt dat de tewerkstelling de allereerste zorg moest zijn. Maar de vraag was, op welke wijze op dat gebied de beste resultaten te bereiken waren ? Over dat probleem werden, het hele jaar 1976 door, besprekingen gevoerd op het hoogste vlak. Hebben ze veel opgeleverd ? « Men kan daaraan twijfelen » schrijft Prof. Vandeputte.

Door de regering werden wel maatregelen genomen, maar zij bleken ondoeltreffend en ontoereikend. Inderdaad, noch het VBO, noch de vakbonden kregen van hun achterban, in die moeilijke tijden dezelfde consensus, als die waarop zij hadden kunnen rekenen in « goede tijden ».

Het werd duidelijk dat ACV en ABVV anders, dus tegengesteld, reageerden op de economische crisis en op de ingrepen van de overheid. De samenstelling van de regering droeg daar zeker toe bij en, bovendien, reageerde men in Wallonië heftiger, omdat de economische toestand er ook veel negatiever evolueerde. Ondanks alles, kwam er toch geen breuk in de samenwerking tussen de vakverbonden. De radicale afwijzende houding van de werkgevers kan dat, deels, verklaren. De werkgevers wezen het brugpensioen radicaal af... en toch is het er gekomen ! Zij wilden het indexmechanisme van binding van lonen aan de index wijzigen, en dat werd door de vakbonden vierkant geweigerd. Het ABVV wilde nog harder reageren dan het ACV, dat naar middelen zocht om bepaalde maatregelen voor zijn achterban aanvaardbaar te maken. Maar sommige sociale afbraakbeslissingen, genomen na het regeringsconclaf van 12 en 13 februari 1977 waren echt al te gortig en ook het ACV kon ze niet aanvaarden. Tegen deze sociale afbraak werden door ACV en ABVV samen, de « vrijdagstakingen » georganiseerd, opeenvolgend in verschillende provincies gedurende 24 uur van 15 februari tot 25 maart 1977. Ondanks het wisselvallig succes van die stakingen, was de syndicale reactie toch sterk genoeg om de regering tot ontslag te dwingen en het parlement te ontbinden.

(10) R. VANDEPUTTE, *Sociale geschiedenis van België, 1944-1985*. Tielt, 1987.

Om een goed begrip te hebben van de syndicale verhoudingen in de volgende jaren, moet de crisistoestand in België, vanaf 1975, in acht genomen worden : stijgende prijzen, groeiende werkloosheid, sluiting van talrijke ondernemingen, deficit in de sociale zekerheid, en een groeiend tekort in de openbare financiën.

*
**

In die periode werd echter heel wat energie opgeslorpt door de communautaire problemen. Ook de syndicale organisaties ontsnapten niet aan dat probleem. Het is een feit dat — ingevolge de dreigingen en acties in Wallonië, die soms zwaar op de Vlaamse zenuwen werkten of de overdreven zelfbewuste houding van sommige Vlaamse leiders, die dachten dat alles beter zou gaan door « baas in eigen huis te zijn » —, nationale en laten wij maar gerust zeggen « unitaire » of « unitaristische » leiders dichter bij elkaar werden gebracht.

Debunne en Houthuys waren beiden overtuigd van de noodzaak de « nationale » organisaties te redden : de solidariteit, de Europese en internationale reflex haalden het op het separatisme. De discussies binnen de vakverbonden waren soms zeer intens en moeilijk, maar een uitkomst kwam geleidelijk tot stand onder de vorm van « regionale syndicale structuren ». Er was, inderdaad, geen gebrek aan contact ; de afspraken werden geëerbiedigd... maar in Wallonië was de eenheid maar schijn, maar geen « liefde » en konden de socialisten in Vlaanderen al blij zijn dat ze mochten meespelen.

*
**

1977 — De socialisten hernamen hun plaats in de regering, tot groot genoegen van het ABVV. Door het feit dat de werkgevers weigerden nationaal nog te onderhandelen — of het eenvoudig niet meer konden —, zag de regering zich wel verplicht zelf op te treden. Het ABVV speelde volledig die kaart. Het poogde ook de noodzakelijke matiging en de beperkingen te koppelen aan het toekennen van sommige sociale voordelen ten behoeve van werklozen. Zo werd de ACV-eis tot invoering van een « derde arbeidscircuit », zonder enige schroom, door de toenmalige Minister van Arbeid, Guy Spitaels, omgedoopt ; het moest het BTK of « Bijzonder Tijdelijk Kader » worden !

De anti-crisiswet van 17 augustus 1978 bevatte een poging om de « KMO's » in een gunstiger daglicht te stellen en de groeiende staatsbemoeiing in de banken te koppelen aan volmachtsmaatregelen tot herstel van de ontspoorde staatsfinanciën.

Maar het verschil van houding tussen ACV en ABVV groeide *gestadig*. Het ACV aanvaardde bepaalde beperkingen op voorwaarde « dat de lasten rechtvaardig tussen de sociale groepen zouden verdeeld worden ».

Het ABVV proclameerde dat de werknemers aan de crisis geen schuld hadden, dat de markteconomie de grote schuldige was en dat de Staat « door middel van de publieke industriële onderneming » de gaten moest opvullen.

Bovendien werd de « herverdeling van de arbeid » een alles overheersende slogan : voor het ABVV was de vermindering van de arbeidsduur de « enige » reddingsboei. Het ACV zag daarin een middel onder de vele andere. Geleidelijk groeide zelfs de opvatting dat de actieven, samen met het aanvaarden van een aantal loonsbeperkingen, minder lang zouden werken om aldus voor jongeren arbeidsplaatsen te scheppen of te redden.

« Er was veel verwarring ontstaan over het begrip en de toepassing in België van de arbeidsduurvermindering. De werkgevers weigerden zonder meer hierover concreet te onderhandelen. Zij beweerden dat het een illusie was de arbeidsduurvermindering te zien als een middel ter bevordering van de werkgelegenheid. Zo... mislukten dan ook de interprofessionele besprekingen » (11).

Zonder enige overdrijving kunnen wij verklaren dat het ACV — na een ruime interne consultatie — op twee vlakken gans alleen stond. Het ACV erkende, eerst, dat « in crisistijd een werkverdeling op basis van solidariteit moest gebeuren » en, vervolgens, dat een 14^e maand kinderbijslag noodzakelijk was.

*
**

In april 1979 begon de reeks Martens-regeringen : alles werd *gepoogd* om de socialisten, binnen de regering en het ABVV, buiten de regering, te overtuigen van het belang van hun medewerking voor het herstel van het land. De crisis sloeg hoe langer hoe meer toe, de werkloosheid bleef maar stijgen, de munt had het hard te verduren en de sociale zekerheid bezweek onder de last van de groeiende lasten.

Reeds in 1979 besliste het ABVV alleen een eenzijdige actie te voeren, dat waren dan betogingen en kortstondige stakingen, die mekaar opvolgden. Maar voor de crisis bracht dat in elk geval geen oplossing. Op 13 november 1979, poogde het ACV nog, ondanks de moeilijkheden en tegenstellingen, tot een gemeenschappelijk standpunt te komen. Dat ging eenvoudig niet en het ABVV sprak zich, op 13 november 1979, uit tegen

(11) *Activiteitsverslag ACV 1977-1979*, blz. 143.

de regeringsvoorstellen (inclusief de socialisten) en besliste eenzijdig tot acties » (12).

Op 29 november 1979 gaf het ACV volgende persmededeling uit : « Het ACV hoort sedert enkele dagen met verwondering dat de leiders van het ABVV, vooral in Wallonië, het ACV en zijn verantwoordelijken, verwijten dat de acties, die het thans voert, niet gemeenschappelijk doorgaan. Ook verwondert het zich erover dat het ABVV het vooral op het ACV gemunt heeft, daar waar zijn acties zouden moeten gericht zijn tegen het patronaat, de artsen en eventueel de regering... » (12).

Het werd hoe langer hoe duidelijker dat het VBO zich verschuilde achter de regering en dat het ABVV in de onmogelijkheid was om redelijke oplossingen te bespreken en te aanvaarden, die gezien de crisis noodzakelijk waren.

III. De jaren tachtig : dieptepunt en herstel na een harde confrontatie.

In 1980 kenden we reeds de regering « Martens III ». Opnieuw kwamen ACV en ABVV samen. Het bleek dat de weinig geslaagde socialistische acties tot nadenken hadden gestemd.

In de Magdalenazaal te Brussel werd, op 24 juni 1980, een gezamenlijke meeting georganiseerd : de schijn binnen en buiten was gered : de twee vakbonden proclameerden... hun solidariteit !

Voor de Belgische regering was het jaar 1980 echt dramatisch ! Het buitenland geloofde niet meer in ons land en... de Europese Economische Gemeenschap eiste het nemen van maatregelen.

Op 10 juli 1980 was er een nieuwe poging van de regering om de sociale gesprekspartners tot een vernieuwd contact te bewegen. Het lukte... jawel op 4 augustus 1980 en op 18 september 1980... maar zonder resultaat : het ABVV weigerde iedere inspanning, ook maar het minste offer, ondanks het aandringen van bepaalde socialistische ministers in de regering...

Maar toch... en ondanks alles werd door ACV en ABVV, op 14 november 1980, juist vóór de val van de regering Martens IV, nog een « gemeenschappelijke nota » opgesteld, met een aantal positieve besluiten.

Zo kwamen we, ondanks alles, en dank zij de inspanningen van premier Martens, op 17 november 1980, tot een Nationale Arbeidsconferentie en een ontwerp van interprofessioneel akkoord, dat weliswaar de « matiging » inhield, maar toch de koopkracht beveiligde en de sociale zekerheid

(12) *Activiteitsverslag ACV 1971-1981*, blz. 209.

(13) *A.w.*, blz. 210.

« poogde » te redden. ACV noch ABVV konden akkoord gaan. Op 13-14 december 1980 kwam er dan wel een verbeterde versie, waarmee wel het ACV vrede kon nemen, maar die zowel door het ABVV als door het VBO verworpen werd.

De totale breuk tussen ACV en ABVV kwam er in 1981 : elke organisatie besloot eigen manifestaties en acties in te richten. Vanwege eerste minister Martens kwam er nog een ultieme noodingreep en... werkgevers en werknemers sloten nog een beperkt interprofessioneel akkoord op 12 februari 1981, liever dan zich in een wettelijk keurslijf te laten wringen.

Op 29 maart 1981 lanceerde de regering een « noodplan », omdat onze munt echt in gevaar verkeerde en niemand « nog een cent gaf » om het ontredderde en stuurloze land nog te redden.

*
**

Na een korte Marc Eyskens-periode, als eerste minister, en als overgang naar de verkiezingen, werd de herstelperiode ingeluid, zonder en zelfs tegen de socialisten in de regering. Volgens een uitspraak van een Waals leider « bleven Spitaels en zijn gezellen, ondanks de moeilijke omstandigheden, liever vanop het balkon toekijken... hoe de troepen naar het front marcheerden ». In « Een getuigenis van Jef Houthuys » (14) heb ik eerlijk gepoogd die periode te beschrijven. De weerslag hiervan zijn de hoofdstukken « Herstel in pijn en smarten », « De devaluatie » en « Het heden en de toekomst ». Ook Wilfried Martens heeft in zijn boek « Een gegeven woord » (15), die periode beschreven.

*
**

Op 17 december 1981 kwam de regering Martens V tot stand, voor de eerste keer een Martens-regering zonder socialisten, die het tot in 1987 uithield. Die regering predikte een matigingspolitiek, waartegen het ABVV zich verzette en het ACV een meer gematigde houding aannam. Een herstel van een positieve verhouding tussen ACV en ABVV zat er dus niet in. Het ABVV greep regelmatig naar het wapen van de 24-urenstakingen, waaraan het ACV geen deelnam. Ook het ACV voerde actie, maar dan afzonderlijk en met eigen actiemiddelen. Nauwelijks kwam men tot gemeenschappelijke standpunten, de contacten tussen de twee secretariaten werden zeldzaam en... er werden beschuldigingen over en weer geslingerd.

(14) M. STANDAERT, *a.w.*, resp. blz. 105-113, 115-119 en 122-127.

(15) W. MARTENS, *Een gegeven woord*. Tielt, 1985, blz. 111-124.

En toch, ... ondanks alles, bleven ACV en ABVV op bepaalde punten samenwerken en die punten waren eigenlijk talrijk.

Ziehier de opsomming :

1. Op 30 november en 7 december 1982 werden stakingsdagen georganiseerd om een interprofessioneel raamakkoord inzake arbeidsduurvermindering en compenserende aanwervingen kracht bij te zetten.

2. Een gezamenlijke ACV-ABVV-actie ter ondersteuning van het optreden van de Westduitse vakbeweging voor arbeidsduurverkorting.

3. De ACV-ABVV-contacts om begin 1983 (6 januari 1983) gezamenlijk acties te voeren voor meer werkgelegenheid. Die afspraken hebben geleid tot :

a) de gemeenschappelijke verklaring van 20 januari 1983, waarin o.m. werd gesteld dat het industriebeleid ontoereikend was, een versteviging van het tewerkstellingsbeleid noodzakelijk was en de in 1983 aangenomen loonmatiging in werkgelegenheid moest omgezet worden ;

b) de gemeenschappelijke informatiebijeenkomst, te Brussel, op 8 februari 1983, waaraan 3.000 vakbondsmilitanten deelnamen ;

c) de gemeenschappelijke betoging, te Brussel, op 26 februari 1983, waaraan 100.000 manifestanten deelnamen.

En de overeenkomst van 17 april 1984, waarin gemeenschappelijke prioriteiten werden vastgelegd voor een ontmoeting tussen regering en vakbonden over het interprofessioneel overleg van 1985-1986 en het aangekondigde spaarplan van Martens V. Die ontmoeting zou later uitmonden in een driedelig overleg (regering - werkgevers - vakbonden) over het prijzenbeleid en het gebruik van de opbrengst van de matiging voor de tewerkstelling en het industrieel beleid. ACV en ABVV overhandigden samen, in september 1984, een nota met het oog op dat overleg.

De periode 1982-1985 kan dus bezwaarlijk worden beschreven als een periode zonder contacten, samenwerking en gemeenschappelijke acties tussen beide vakverbonden, zeker op het vlak van de sectoriële en regionale ontwikkelingen. Een voorbeeld hiervan was de septemberstaking van het overheidspersoneel in 1983.

Toch kon de toestand en de atmosfeer niet vergeleken worden met de periode 1968-1975, bijvoorbeeld. Telkens de regering met een nieuw spaarplan voor de dag kwam, rees er onenigheid tussen ACV en ABVV over de te leveren kritiek en de te nemen actiemaatregelen om de voorstellen te corrigeren. Het ABVV weigerde het ontwerp van interprofes-

sioneel akkoord van 13 september 1984 voor de jaren 1983-1986 goed te keuren en aanwezig te zijn op de ontmoeting tussen regering en sociale gesprekpartners. Er was dus zware onenigheid!

De ontwikkeling die het ABVV, in die periode doormaakte, was opvallend! Stilaan begon het te beseffen dat, wilden interprofessionele acties enige kans op slagen hebben, zij samen met het ACV dienden gevoerd te worden. De atmosfeer binnen het ABVV was dan ook om te snijden, vooral ingevolge de houding van de Waalse « ABVV-intergewestelijke » organisatie, die aanstuurde op acties, ook zonder het ACV. Dit werd duidelijk tijdens de septemberstaking van het overheids personeel in 1983, toen een voorstel van de « Waalse ABVV-intergewestelijke organisatie » om met het gehele ABVV een interprofessionele staking uit te lokken, door het nationale ABVV werd afgewezen. Zonder het ACV begon het ABVV zich duidelijk machteloos te gevoelen... een duidelijk verschil met de jaren 1950-1960, toen het ABVV regelmatig dacht het zonder het ACV te kunnen bolwerken.

IV. Poging tot besluit.

In het hu'deboek aan Lucien Fruru, die onlangs afscheid nam als Voorzitter van de Christelijke Centrale van Textiel en Kleding (september 1988) (16) mocht ik schrijven: « Zonder de trouw, zonder het hart en zonder de vriendschap van Lucien Fruru, hadden wij nooit de moeilijke jaren '70 en de harde jaren '80 kunnen omplooien om ons land, zijn bevolking en zijn arbeiders er weer bovenop te helpen en in het goede Europese peloton terug te brengen ».

Het activiteitenverslag 1984-1985 van het ACV (17) draagt in deel I de veelzeggende titel: « Prioriteit voor het behoud van de solidariteit in het raam van het economisch herstel ».

De verslagen 1985-1986 en 1986-1987 van het ACV getuigen van de harde strijd op vele fronten tegelijk. Onze eigen troepen moesten de offers en « inleveringen » wel slikken, om de economie en de openbare financiën te redden. Met de werkgevers, die zich al te lang achter de regeringsmaatregelen wegstopten, moest het overleg en de consensus uit de brand gesleept worden. Met de regering en de eigen vrienden in die regering diende het ACV te onderhandelen om de liberale overdrijvingen en onaanvaardbare besparingen te milderen of weg te werken. Het ACV vond het ook noodzakelijk, in zijn verhoudingen met het

(16) L. FRURU, *Een halve eeuw strijd voor textiel*. Gent, 1988.
 (17) *Activiteitsverslag ACV 1984-1985*.

ABVV te pogen de overdrijvingen van 1960-1961 te vermijden, de arbeidssolidariteit maximaal te vrijwaren en toch de eigen uitzichten en wegen van elke vakbond te eerbiedigen.

En in het licht van al die tribulaties van de laatste 15 jaar (en van de 80 à 100 vorige jaren) schrijft Jean Auger (18) « Identiteit en solidariteit zijn van elkaar familie, in wel en wee, in gemeenschappelijke actie en in tegenstrijd, op één voorwaarde: « de inzet moet de arbeider zijn ».

Summary : The relationship between the socialist and christian trade unions during the period 1970-1985.

Trade Union Mouvement in Belgium has never been an enduring structured entity. In pluralistic political systems, trade unions develop rather pragmatic relations and act as competitors. Economic recession determined the trade union strategy in the seventies : focus of the policy switches towards employment (instead of income and wages). ABVV (socialist trade union) and ACV (Christian trade union) cultivated different viewpoints concerning the solution of crisis, which resulted in a tense relationship.

In the early eighties, relations sunk to the ultimate point of rare contacts, none or few common statements and many accusations.

From 1982 on, cooperation grew again : contacts intensified and common actions got higher frequency again.

(18) J. AUGER, *Syndicalisme des autres, Syndicats d'Europe*. Paris.